

MUDr. Iveta Malíková, MPH
MED-ADULT s.r.o. – ambulancia všeobecného lekára, Bratislava

Pneumokokové infekcie dýchacích ciest u dospelých – možnosti prevencie

AKÚTNE INFEKČIE DÝCHACÍCH CIEST SÚ PRÁVE V NASTUPUJÚCOM JESENNOM OBDOBÍ NAJČASTEJŠOU PRÍČINOU NÁVŠTEVY AMBULANCIE VŠEOBECNÉHO LEKÁRA PRE DOSPELÝCH A PEDIATRA. V 90% PRÍPADOV AKÚTNYCH RESPIRAČNÝCH INFEKCIÍ SÚ PÔVODCAMI VÍRUSY. AVŠAK MEDZI NAJČASTEJŠÍCH BAKTERIÁLNYCH PÔVODCOV AKÚTNEJ SINUSITÍDY, OTITÍDY, AKÚTNEJ EXACERBÁCIE CHRONICKEJ BRONCHITÍDY, ČI PNEUMÓNIE PATRÍ STREPTOCOCCUS PNEUMONIAE.

Streptococcus pneumoniae je grampozitívny, nepohyblivý, nesporeujúci, aeróbný diplokok tvaru kávového zrna veľkosti 1–2 µm, ktorý sa replikuje extracelulárne. Je známych 90 sérotypov. Klinicky významných, tj. spôsobujúcich viac ako 90% všetkých invazívnych nákaz je približne 13. Výskyt jednotlivých sérotypov je pre jednotlivé ochorenia, vekové kategórie ako aj rôzne krajiny, rozdielny. Pneumokoky bežne kolonizujú nazofaryng u 5–10% zdravých dospelých, u 20–40% detí. U detí môže byť pozitívny výter už vo veku 6 mesiacov a môže pretrvávajúť asi 4 mesiace. U dospelých táto kolonizácia väčšinou pretrváva 2–4 týždne, ale po čase môže byť nahradená iným sérotypom. V zimnom období je pozitívnych nálezov viac. Títo zdraví nosiči nevytvárajú protilátky proti pneumokokom a môžu byť zdrojom nákazy pre svoje okolie. Infekcia sa na vnímavých jedincov šíri vzduchom kvapôčkami pri dýchaní alebo kašľaní. Otítidy

a sinusitídy sú najčastejšie spôsobe- nými bakteriálnou flórou, a tou bývajú v 30–40% pneumokoky. Ak pneumokok prenikne do krvného obehu, môže vzniknúť febrilná bakterié- mia, bakteriálna pneumónia alebo bakteriálna meningitída. Všetky tieto infekcie sa označujú ako invazívne pneumokokové ochorenia (IPO) a sú život ohrozujúce. Lokálne a systémové pneumokokové infekcie ohrozujú najmä deti do 3 rokov a dospelých s poruchou imunity, nádorovým ochorením, závažným ochorením srdca, pľúc, pečene a obličiek, diabetikom a osoby staršie ako 65 rokov.

Klinický obraz a liečba pneumoko- kových infekcií závisí od ich lokalizácie. Akútnu otitis media prekoná aspoň raz za život najmenej 3/4 populácie. Častejšia je u detí. Akútna bakteriálna sinusitída je zase častejšia u dospelých. Pacient je unave- ný, horúčka nemusí byť prítomná, oblasť nad zapálenou prínosovou dutinou je opuchnutá, palpačne

a na poklop citlivá. Podozrenie po- tvrdí rtg prínosových dutín, kde sa zistí zhrubnutá sliznica s hladinkou tekutiny. Obávanou komplikáciou je orbitocelitída s protrúziou bul- bu a prechod infekcie na mozgové blany alebo tromboza kavernožne- ho sínusu. Bakteriálna pneumoko- ková pneumónia je najzávažnejšie ochorenie dýchacieho systému, ktoré postihuje najmä starších pa- cientov s chronickým ochorením. Choroba začína náhle vysokou tep- lotou, často je prítomná triaška, výrazná únava, bolesť pri dýchaní a kašľaní. Kašeľ je spočiatku suchý, neskôr produktívny, hrdzavo sfar- bený. Pacient sa potí, v závislosti od rozsahu zápalu je prítomná aj duš- nosť. Môže byť prítomná aj zmäte- nosť. Podozrenie na pneumóniu sa potvrdí rtg snímkom pľúc, etiológia sa zistí laboratórnym a mikrobiolo- gickým vyšetrovaním sputa a krvi. Liekom voľby u ambulantných pa- cientov sú potencované aminope- nicilíny. Pneumokoková meningi- tída môže vzniknúť pri bakteriémii, vtedy hovorme o tzv. primárnej meningitíde alebo v prípade tzv. sek- undárnej meningitídy, táto vzniká pri vnútrolebečnom ložisku (likvo- rová fistula, kochleárny implantát). Rýchly nástup s vysokou teplotou, meningeálne príznaky, zvracanie, kŕče, somnolencia sú typické pre primárnu meningitídu. Sekundárna meningitída má pomalší nástup – zhoršujúce sa bolesti hlavy, vzostup

telesnej teploty, zvracanie bez na- uzey, rozvoj meningeálnych príznakov, môže sa objaviť obrna niekto- rého hlavového nervu. Diagnóza sa potvrdzuje lumbálnou punkciou, hemokultúrou. Liekom voľby sú parenterálne podávané cefalospo- ríny. Najväčším problémom v liečbe pneumokokových infekcií je naras- tájúca rezistencia pneumokokov na antibiotiká.

Významnú úlohu u indikovaných pacientov pri prevencii IPO a pneu- moníi má práve očkovanie. Podľa Vyhlášky MZ č. 585/2008 Z.z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o pre- vencii a kontrole prenosných ochore- ní, je možné vykonať očkovanie proti invazívnym pneumokokovým nákazám nasledovne:

§ 7 Povinné očkovanie osôb, ktoré sú vystavené zvýšenému nebezpe- čenstvu vybraných nákaz.

Ods. 6) Proti pneumokokovým in- vazívnym ochoreniam sa očkujú osoby umiestnené v zariadeniach sociálnych služieb.

§ 9 Odporúčané očkovanie osôb, ktoré sú vystavené zvýšenému ne- bezpečenstvu vybraných nákaz.

Ods. 2) Ak lekár rozhodne o potrebe očkovania proti pneumokokom, očkovanie sa uskutoční u:

a) osôb dispenzarovaných bez ohľadu na vek so závažnými chro- nickými ochoreniami dýchacích ciest, srdcovocievneho systé- mu, s metabolickými, renálnymi a imunitnými poruchami a detí

pri ochoreniach uvedených v prílohe č. 3, b) osôb pred splenektómiou s funk- čnou alebo anatomickou asplé- niou, c) osôb 59-ročných a starších.

V súčasnosti sú na Slovensku pre dospelú populáciu dostupné 2 vak- cíny na očkovanie proti pneumoko- kom: 23-valentná polysacharidová vakcína a 13-valentná konjugovaná vakcína. Zloženie sérotypov 13-valentnej vakcíny pokrýva klinicky najrelevantnejšie sérotypy spôsobu- júce významný počet prípadov IPO. 13-valentná pneumokoková konjugovaná vakcína znižuje aj no- sičstvo v nazofaryngu a nepriamo chráni neočkovaných. V indikova- ných prípadoch je plne hrazená z verejného zdravotného poistenia. Pre ambulantnú prax je dôležité, že ak považujeme za vhodné podanie aj 23-valentnej pneumokokovej po- lysacharidovej vakcíny, bez ohľadu na predchádzajúci stav očkovania proti pneumokokom, ako prvá sa má podať 13-valentná konjugovaná vakcína. Odporúčanie WHO podporuje v súčasnej situácii zväziť očkovanie rizikových osôb nielen proti chrípke, ale aj proti infekciám spôsobeným pneumokokmi, na zníženie rizika vzniku sekundárnej bakteriálnej pneumónie, na zníženie počtu hos- pitalizácií a komplikácií.

Literatúra dostupná u autora.

INZERCIA

Ochrana pred pneumokokovými ochoreniami začína vo vašej ambulancii.

Pri očkovaní proti chrípke nezabudnite očkovať aj proti pneumokokovým ochoreniam. Najviac ohrození sú starší pacienti a chronicky chorí.^{2,3}

Je čas na očkovanie. Urobte prvý krok k záchrane životov!

Prevenar 13 je plne hrazený pre rizikové skupiny vrátane všetkých osôb nad 59 rokov.¹

Tak ako každá očkovacia látka, ani Prevenar 13 nemusí 100% chrániť všetky očkované osoby pred invazívnym ochorením a pneumóniami spôsobenými kmeňmi *Streptococcus pneumoniae*, ktoré vakcína obsahuje a nechráni pred tými neobsiahnutými vo vakcine ani inými mikroorganizmami.

Referencie: 1. Indikačné obmedzenie Prevenar 13. 2. Súhrn charakteristických vlastností lieku Prevenar 13. 3. Supporting Active Ageing Through Immunisation Partnership 2013. Adult vaccination: a key component of healthy aging.

SKRÁTENÁ INFORMÁCIA O LIEKU – Prevenar 13 injekčná suspenzia – Pneumokoková polysacharidová konjugovaná vakcína (13-valentná, adsorbovaná). Jedna 0,5 ml dávka obsahuje: pneumokokový polysacharid sérotyp 1* (2,2 µg), 3* (2,2 µg), 4* (2,2 µg), 5* (2,2 µg), 6A* (2,2 µg), 6B* (4,4 µg), 7F* (2,2 µg), 9V* (2,2 µg), 14* (2,2 µg), 18C* (2,2 µg), 19A* (2,2 µg), 19F* (2,2 µg), 23F* (2,2 µg). *Konjugovaný s CRM197 nosičovým proteínom, adsorbovaný na fosforečnan hliníty. **Indikácie:** Aktívna imunizácia ako prevencia invazívnych ochorení, pneumónie a akútneho otitis media spôsobených *Streptococcus pneumoniae* u dočiat, detí a dospelých vo veku od 6 týždňov do 17 rokov. Aktívna imunizácia ako prevencia invazívnych ochorení a pneumónie spôsobených *Streptococcus pneumoniae* u dospelých vo veku od 18 rokov a starších. **Dávkovanie a spôsob podávania:** Vakcinačné schémy pre Prevenar 13 majú byť založené na oficiálnych odporúčaniach. Dojčatá a deti vo veku od 6 týždňov do 5 rokov: Odporúča sa, aby deti, ktoré dostanú prvú dávku Prevenaru 13, dokončili celý očkovací program s Prevenarom 13. Dojčatá vo veku 6 týždňov – 6 mesiacov: *Trojďávková základná schéma:* Odporúčaná imunizačná schéma obsahuje štyri dávky, každú po 0,5 ml. Základné dávkovanie pre dojčatá obsahuje tri dávky, prvá dávka sa obvyčajne podáva v 2. mesiaci veku s intervalom minimálne 1 mesiac medzi dávkami. Prvá dávka môže byť podaná už v 6. týždni veku. Štvrtá (posilňovacia) dávka sa odporúča medzi 11. a 15. mesiacom veku. *Dvojďávková základná schéma:* V prípade, že sa Prevenar 13 podáva ako súčasť bežného očkovacieho programu dojčiat, schéma môže pozostávať z troch dávok, každá po 0,5 ml. Prvá dávka sa má podať od veku 2 mesiacov, druhá o 2 mesiace neskôr. Tretia (posilňovacia) dávka sa odporúča medzi 11. a 15. mesiacom veku. U predčasne narodených detí odporúčaná imunizačná schéma pozostáva zo štyroch dávok po 0,5 ml. Neočkované dojčatá a deti vo veku ≥7 mesiacov: Dojčatá vo veku 7 - 11 mesiacov: Dve dávky, každá po 0,5 ml, s intervalom najmenej 1 mesiac medzi jednotlivými dávkami. Tretia dávka je odporúčaná v druhom roku života. Deti vo veku 12 - 23 mesiacov: Dve dávky, každá po 0,5 ml s intervalom najmenej 2 mesiace medzi jednotlivými dávkami. Pediatrická populácia vo veku 2 - 17 rokov: Jedna 0,5 ml dávka. Dospelí vo veku od 18 rokov a starší: Jedna jednorazová dávka. Potreba preočkovania ďalšou dávkou Prevenaru 13 nebola stanovená. Ak sa považuje za vhodné podanie 23-valentnej pneumokokovej polysacharidovej vakcíny, bez ohľadu na predchádzajúci stav očkovania proti pneumokokom, ako prvá sa má podať Prevenar 13. Vakcína sa má podať intramuskulárnou injekciou. U dočiat je preferovaným miestom anterolaterálna oblasť stehna (m. vastus lateralis) alebo delťový sval hornej končatiny u detí a dospelých. **Kontraindikácie:** Precitlivosť na liečivá alebo ktorúkoľvek z pomocných látok alebo na differický toxoid. Ako u všetkých vakcín, podanie Prevenaru 13 sa má u osôb trpiacich akútnym ťažkým horúčkovitým ochorením odložiť na neskôr. Avšak výskyt malej infekcie, akou je nádcha, nemá byť dôvodom na odklad očkovania. **Špeciálne upozornenia:** Prevenar 13 sa nesmie podávať intravaskulárne. Táto vakcína sa nemá podávať ako intramuskulárna injekcia osobám s trombocytopeniou alebo inou poruchou koagulácie krvi, u ktorých je kontrindicované intramuskulárne injekčné podanie, ale môže sa podať subkutánne, ak potenciálny prospech jednoznačne prevyšuje riziká. Prevenar 13 chráni len proti sérotypom *Streptococcus pneumoniae*, ktoré sú obsiahnuté vo vakcine a nechráni proti ostatným mikroorganizmom vyvolávajúcich invazívne ochorenia, pneumóniu alebo otitis media. Tak ako u každej vakcíny, Prevenar 13 nemusí chrániť pred pneumokokovým ochorením všetky osoby, ktorým bol podaný. **Špeciálne populácie:** Osoby so základnými ochoreniami s náchylnosťou na invazívne pneumokokové ochorenia vrátane osôb predtým očkovaných jednou alebo viacerými dávkami 23-valentnej pneumokokovej polysacharidovej vakcíny, môžu dostať minimálne jednu dávku vakcíny Prevenar 13. U osôb s transplantáciou krvotvorných kmeňových buniek obsahuje odporúčaná imunizačná schéma štyri dávky Prevenaru 13, každú po 0,5 ml. Štvrtá (posilňovacia) dávka sa odporúča 6 mesiacov po tretej dávke. **Nežiaduce účinky:** Medzi najčastejšie udávanými nežiaducimi účinkami u detí vo veku 6 týždňov až 5 rokov bola reakcia v mieste podania, horúčka, podráždenosť, znížená chuť do jedla a ospalosť a/alebo nespavosť, u pediatickej populácie vo veku 6 až 17 rokov bola znížená chuť do jedla, podráždenosť, erytém v mieste očkovania, zdurenie/opuch alebo bolesť/zvýšená citlivosť, ospalivosť; nekvalitný spánok, zvýšená citlivosť v mieste očkovania (vrátane zhoršenia pohyblivosti) a u dospelých vo veku 18 rokov a starších bola znížená chuť do jedla, bolesť hlavy, hnačka, vracanie, vyrážka, zimnica, únava, erytém v mieste vpichu, zatrdnutie/opuch a bolesť/citlivosť v mieste vpichu, obmedzenie pohybu v ramene, artralgia, myalgia. **Interakcie:** Dojčatá a deti vo veku od 6 týždňov do 5 rokov: Prevenar 13 môže byť podaný súčasne s ktorýmkoľvek z nasledujúcich očkovacích antigénov podávaných buď vo forme monovalentnej alebo kombinovanej vakcíny: záškrt, tetanus, acelulárna alebo celulórná vakcína proti čiernemu kašľu, *Haemophilus influenzae* typ b, inaktivovaná detská obrna, hepatitída B, meningokoková séroskupina C, ospýky, mumps, ružienka, ovčie kiahne a rotavírusová vakcína. Prevenar 13 možno tiež podávať súčasne s konjugovanou očkovacou látkou obsahujúcou tetanový toxoid a meningokokové polysacharidové séroskupiny A, C, W a Y detom vo veku 12 až 23 mesiacov, ktoré už boli adekvátne imunizované Prevenarom 13. Dospelí vo veku 50 rokov a starší: Prevenar 13 sa môže podávať súčasne so sezónnou trivalentnou (TIV) a kvadrivalentnou (QIV) inaktivovanou vakcínou proti chrípke (TIV). Odlišné injekčné vakcíny sa majú vždy podať na rôzne miesta. **Predávkovanie:** Nie je pravdepodobné, nakoľko je k dispozícii v naplnených injekčných striekačkách. **Fortilita, gravidita a laktácia:** Nie sú dostupné údaje o používaní Prevenaru 13 u gravidných žien. Nie je známe, či sa Prevenar 13 vylučuje do materského mlieka. **Ovplyvnenie schopnosti viesť vozidlo a obsluhovať stroje:** Prevenar 13 nemá žiadny alebo má zanedbateľný vplyv na schopnosť viesť vozidlá a obsluhovať stroje. **Uchovávanie:** Uchovávať v chladničke (2 °C – 8 °C). Neuchovávať v mrazničke. Prevenar 13 je stabilný štyri dni pri teplote do 25 °C. Na konci tejto doby sa musí Prevenar 13 použiť alebo zlikvidovať. Tieto údaje sú určené ako pomôcka pre zdravotníckych pracovníkov v prípade dočasných teplotných zmien. Informácia je určená pre odbornú verejnosť. Výdaj lieku je viazaný na lekársky predpis. Pred podaním lieku sa zoznámte s úplným znením aktuálneho súhrnu charakteristických vlastností lieku (SPC). **Dátum aktualizovania skrátenej informácie o lieku: April 2020. Držiteľ rozhodnutia o registrácii:** Pfizer Europe MA EEE, Boulevard de la Plaine 17, 1050 Bruxelles, Belgicko. **Miestny zástupca držiteľa rozhodnutia o registrácii:** Pfizer Luxembourg SARL, o.z., tel: +421 2 3355 5500. **Upravené podľa SPC schváleného Európskou agentúrou pre lieky (EMA) dňa 28.02.2020.**

Pfizer LUXEMBOURG SARL, o.z., Pribinova 25, 811 09 Bratislava, Tel.: +421 2 33 55 55 00, www.pfizer.sk
PP-PNA-SVK-0084, Dátum schválenia: august 2020

Prevenar 13
Pneumokoková polysacharidová konjugovaná vakcína (13-valentná, adsorbovaná)